

Testamentti- ja lahjoitusasioiden hoitaminen

Testamentti- ja lahjoitusrahastot

Helsingin seurakuntayhtymän yhteinen kirkkoneuvosto on 29.1.2026 § 31 hyväksynyt seuraavan ohjeen testamentti- ja lahjoitusasioiden hoitamisesta ja testamentti- ja lahjoitusrahastoista.

Tämä ohje korvaa aiemman ohjeen vuodelta 2022.

1. YLEISTÄ

Helsingin seurakuntayhtymän 29.1.2026 vahvistetun perussäännön 3 §:n mukaan seurakuntien omaisuus kuuluu seurakuntayhtymälle, joka myös vastaa omaisuuteen liittyvistä velvoitteista.

Seurakunnalle lahjoitettu tai testamentattu irtain tai kiinteä omaisuus ja sen sijaan tullut omaisuus sekä näiden tuotto on kuitenkin seurakunnan omistuksessa. Seurakunta vastaa tällaiseen omaisuuteen liittyvistä velvoitteista. Seurakunta päättää myös edellä tarkoitettuun omaisuuteen kuuluvasta kiinteästä omaisuudesta ja sen luovuttamisesta. Seurakunta ja seurakuntayhtymä voivat sopia lahjoitus- ja testamenttiomaisuuden hoitamisen siirtämisestä seurakuntayhtymälle. Lahjoitus- ja testamenttiomaisuutta luovutettaessa tai sitä koskevia sitoumuksia tehtäessä seurakunnan käytettävissä ovat seurakuntayhtymän asiantuntijapalvelut

Mikäli lahjoituksen tai testamentin saajaksi on nimetty Helsingin seurakuntayhtymä tai yhteisten palvelujen tietty osasto, päätösvaltaa asiassa käyttää yhteinen kirkkoneuvosto. Mikäli saaja on Helsingin seurakuntayhtymään kuuluva, nimeltä mainittu seurakunta, päätösvalta on kyseisen seurakunnan seurakuntaneuvostolla.

Seurakuntayhtymän hallinto-osasto hoitaa seurakunnille tehtäviin lahjoituksiin ja testamentteihin liittyvät juridiset ja hallinnolliset toimenpiteet seurakunnan näin halutessa. Seurakunnan kirkkoherran tulee tällöin ottaa yhteyttä seurakuntayhtymän hallinto-osaston johtavaan juristiin tai muuhun seurakuntayhtymän juristiin. Asian hoitamisesta ja yhteistyöstä sovitaan aina tapauskohtaisesti. Päätösvalta pysyy kuitenkin seurakunnassa ja asian hoitamiseen tarvittavat valtuutukset ja valtakirjat antaa seurakunta. Hallinto-osaston palvelut ovat seurakunnille maksuttomia.

2. LAHJOITUKSET

Elossa oleva oikeustoimikelpoinen yksityishenkilö voi lahjoittaa omaisuutta seurakuntayhtymälle tai seurakunnalle. Lahjoituksen voi tehdä myös oikeushenkilö (yhtiö, yhdistys, säätiö) sääntöjensä ja lainsäädännön määrittelemissä puitteissa. Täysin anonyymejä lahjoituksia ei voida ottaa vastaan.

Lahjoitus voi olla esim. rahaa, asunto-osake, arvopapereita, irtainta omaisuutta (esim. taideteos) tai kiinteistö. Lahjasta tulee laatia lahjakirja, jossa yksilöidään lahjoitettava omaisuus ja mainitaan lahjoitukseen mahdollisesti liittyvät ehdot, mm. käyttötarkoitus. Lahjoituksen vastaanottamisesta päättää seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkoneuvosto ja seurakunnassa seurakuntaneuvosto. Taloudelliselta arvoltaan vähäisen lahjan voi seurakunnan puolesta ottaa vastaan kirkkoherra ja yhteisten palveluiden osalta osastonjohtaja.

Tarvittaessa on selvítettävä lahjoitusvarojen alkuperä, huomioiden mm. rahanpesuun liittyvät määräykset sekä seurakuntayhtymän eettiset ohjeet.

Lahjoitukseen liittyvistä ehdoista ja käyttötarkoituksesta kannattaa keskustella etukäteen lahjoittajan kanssa. Mikäli lahjoitukseen liittyy ehtoja, joita lahjan saaja ei voi hyväksyä tai jotka ovat esim. ristiriidassa sen arvojen ja tavoitteiden kanssa, lahjoitusta ei tule ottaa vastaan. Mikäli lahjoitus otetaan vastaan, kaikki ehdot ja käyttötarkoitus sitovat lahjan vastaanottajaa.

Intressiristiriitojen ja esteellisyysilanteiden välttämiseksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän palveluksessa olevan henkilön ei tule laatia lahjakirjaa. Lahjoituksiin liittyy moninaisia juridisia kysymyksiä, minkä vuoksi on pääsääntöisesti hyvä ottaa yhteyttä seurakuntayhtymän johtavaan juristiin tai muuhun seurakuntayhtymän juristiin tilanteen arvioimiseksi. Lahjoitus on tehtävä määrämuodossa erityisesti silloin, kun lahjoitukseen sisältyy kiinteistö. Mikäli lahjoittajalla ei ole käytettävissään juristia, voidaan lahjoittajaa tarvittaessa auttaa juridisen avun löytämisessä.

3. TESTAMENTIT

Elossa oleva oikeustoimikelpoinen yksityishenkilö voi tehdä testamentin seurakuntayhtymän tai yksittäisen seurakunnan hyväksi. Testamentin tekemistä, sisältöä ja muotoa sääntelee perintökaari. Testamenttia laadittaessa tulee ottaa huomioon paitsi testamentin tekijän tilanne, myös mahdolliset rintaperilliset ja muut perintökaaren mukaiset perilliset. Intressiristiriitojen ja esteellisyysilanteiden välttämiseksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän palveluksessa olevan henkilön ei tule laatia testamenttia, eikä toimia testamentin todistajana. Ylipäänsä seurakunnan tai seurakuntayhtymän palveluksessa olevan ei tulisi neuvoa taikka ohjeistaa testamentintekijää testamentin sisällön osalta.

Testamentteihin liittyvissä kysymyksissä on pääsääntöisesti hyvä ottaa yhteyttä seurakuntayhtymän johtavaan juristiin tai muuhun seurakuntayhtymän juristiin tilanteen arvioimiseksi. Kukin tilanne on erilainen ja vaatii tapauskohtaista harkintaa. Mikäli testamentin tekemistä suunnittelevan henkilön käytettävissä ei ole juristia, voidaan häntä tarvittaessa auttaa juridisen avun löytämisessä.

Testamentissa mainittu varojen käyttötarkoitus sitoo testamentin saajaa. Myös kaikki testamentissa olevat ehdot (esim. hautaukseen ja haudanhoitoon liittyen) tulee täyttää. Mikäli käyttötarkoitus tai asetetut ehdot ovat sellaisia, että testamentinsaaja ei voi niitä hyväksyä, tulee testamentinsaajan kieltäytyä ottamasta testamenttia vastaan. Kieltäytymisestä on tehtävä erillinen päätös (seurakunnissa seurakuntaneuvosto ja yhteisissä palveluissa yhteinen kirkkoneuvosto). Mikäli kyseessä on vielä elossa oleva henkilö, on käyttötarkoituksesta ja ehdoista hyvä keskustella etukäteen.

Testamenttisaantoa ei pidä ottaa vastaan myöskään siinä tapauksessa, että kuolinpesä on varaton tai ylivelkainen.

3.1 TESTAMENTTIEN SÄILYTTÄMINEN

Usein testamentti tulee seurakunnan tietoon vasta kun testamentin tehnyt henkilö on kuollut. Mikäli elossa oleva henkilö tekee seurakunnan hyväksi testamentin ja luovuttaa alkuperäisen testamenttikappaleen tai jäljennöksen siitä seurakunnalle, tulee kirkkoherran toimittaa testamentti/jäljennös seurakuntayhtymän kirjaamoon. Testamentit säilytetään turvallisesti/arkistosäännön mukaisesti seurakuntayhtymän asianmukaisissa säilytystiloissa. Hallinto-osastolla on lista kaikista testamentin seurakunnalle/seurakuntayhtymälle tehneistä, elossa olevista henkilöistä. Keskusrekisteri tarkistaa kuukausittain listan ja ilmoittaa johtavalle juristille tai muulle seurakuntayhtymän juristille, ovatko henkilöt elossa ja onko heidän tietoihinsa tullut muutoksia. Näin testamentit ovat aktiivisessa seurannassa ja testamentin tekijän kuollessa voidaan viipymättä käynnistää tarvittavat toimenpiteet.

3.2 PERUNKIRJOITUS JA TESTAMENTIN TÄYTÄNTÖÖNPANO

Kun testamentin seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle tehnyt henkilö kuolee, yleensä joku hänen asioitaan hoitava henkilö ilmoittaa asiasta seurakuntaan/seurakuntayhtymään. Ilmoitus voi tulla myös esim. edunvalvojalta tai sosiaalityöntekijältä. Mikäli testamentti on annettu seurakunnalle tai yhteisille palveluille ja on hallinto-osaston hallussa ja talletettuna arkistoon (holvi), tieto kuolemasta tulee viimeistään silloin, kun keskusrekisteri tekee kuukausittaisen testamenttilistan tarkistuksen.

Mikäli tieto kuolemasta ja testamentista tulee seurakuntaan, kirkkoherran tulee ottaa yhteyttä hallinto-osaston johtavaan juristiin tai muuhun seurakuntayhtymän juristiin, jotta asian selvittäminen voidaan aloittaa viivytyksettä. Vaikka seurakunta päättäisi hoitaa testamenttisaantoon liittyvät asiat itse, on kirkkoherran suositeltavaa keskustella käytännön asioista hallinto-osaston johtavan juristin tai muun seurakuntayhtymän juristin kanssa ja varmistaa asian oikea eteneminen.

Kuolleesta henkilöstä hankitaan sukuselvitys. Kuolinpesän asioita ja taloudellista tilannetta selvitetään kulloisessakin tilanteessa tarvittavassa laajuudessa. Mikäli testamentti otetaan vastaan, annetaan testamentti tiedoksi mahdollisille perillisille tai valtiolle. Pesän rahaliikenteen hoitaminen, velkojen maksaminen ja perunkirjoitus annetaan pääsääntöisesti hoidettavaksi ulkopuoliselle asianajotoimistolle. Jos seurakunta/seurakuntayhtymä on kuolinpesän ainoa osakas, se voi itse päättää kuolinpesän asioiden hoitamisesta. Jos kuolinpesässä on mukana muitakin tahoja (perilliset, muut testamentinsaajat), tulee asioista neuvotella ja sopia muiden osakkaiden kanssa. Jos tiedossa ei ole ketään vainajan hyvin tuntemaa perillistä tai muuta läheistä, on tarvittaessa haettava käräjäoikeudelta pesänselvittäjän määräys vainajan varojen ja velkojen selvittämiseksi.

Pesänselvityksen edetessä tehdään mahdollisesti päätöksiä kuolinpesän omaisuuden myymisestä. Mikäli seurakunta tai seurakuntayhtymä on ainut testamentinsaaja eikä perillisiä ole, kuolinpesän varat siirtyvät lopulta seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle. Mikäli pesässä on useampia osakkaita, suoritetaan perinnönjako, jossa seurakunta tai seurakuntayhtymä saa osuutensa. Mikäli kuolinpesässä on alaikäisiä tai edunvalvottavia perillisiä tai perinnönjako on muutoin riitainen taikka epäselvä, on suositeltavaa hakea käräjäoikeudelta pesänjakajan määräys. Joka tapauksessa seurakunnan taikka seurakuntayhtymän tulee varmistua siitä, että perilliset ymmärtävät perinnönjaon merkityksen ja kaikkien osapuolten etu tulee turvatuksi.

4. LAHJOITUS- JA TESTAMENTTIRAHASTOT

Lahjoitus- ja testamenttivaroista perustetaan pääsääntöisesti rahasto. Rahaston perustamisesta päättää seurakunnan osalta seurakuntaneuvosto ja yhtymän osalta yhteinen kirkkoneuvosto. Rahastoa ei perusteta, jos varat ovat alle 30 000 euroa – silloin saatu testamentti (raha) kirjataan suoraan seurakunnan toimintatuotoksi kyseiselle vuodelle.

Rahasto nimetään testamentin tekijän/lahjoittajan mukaan. Mikäli lahjoittaja ei halua, että hänen lahjoituksensa tulee yleiseen tietoon, lahjoitusrahaston nimeksi ei merkitä lahjoittajan nimeä vaan esim. XX seurakunnan lahjoitusrahasto. Rahastolle avataan oma kustannuspaikka. Kustannuspaikka määräytyy testamentissa/lahjakirjassa olevan käyttötarkoituksen mukaan. Rahastolle vahvistetaan säännöt ja käyttösuunnitelma. Testamentin taikka lahjoittajan määräämä käyttötarkoitus on oltava aina selkeästi kirjattuna rahaston sääntöihin. Hallinto-osasto avustaa sääntöjen ja käyttösuunnitelman laatimisessa.

Rahaston käyttö

Rahastosta siirretään käytettävä määrä seurakunnan kirjanpitoon, jossa käyttöä seurataan kustannuspaikalla ja mahdollisella tunnisteella. Siirto voidaan tehdä joko talousarviossa arvioidun määrän tai vuoden lopussa toteutuneiden menojen mukaisena. Menot seurakunnassa kirjataan aina ao. kustannuspaikalle ja luonteen mukaiselle kulutilille. Tuloutus

kirjataan tuottotilille *367100 testamenttien tuloutus*. Rahastossa kirjanpidon tili rahaa siirrettäessä on *679800 rahastojen muutos*.

Hallinto-osaston talouspalvelut ylläpitää rahastoista tiedostoa, johon merkitään ainakin seuraavat tiedot: testamenttiomaisuuden/lahjoitusomaisuuden määrä ja laatu (esim. osakkeet, kiinteistö) sekä arvio käyvästä arvosta, rahaston kustannuspaikan numero, testamentintekijän/lahjoittajan nimi, testamentin tekovuosi/lahjoitusvuosi, testamentin tekijän kuolinpäivä, testamentissa/lahjakirjassa määrätty käyttötarkoitus, mahdollinen haudanhoitovelvoite ja haudanhoitosopimuksen voimassaoloaika.

4.1 TESTAMENTTI- JA LAHJOITUSVAROJEN (RAHAVARAT) HOITO JA SIJOITTAMINEN

Seurakunta päättää, hoitaako se itse testamentti- ja lahjoitusvaroja, vai antaako se varat seurakuntayhtymän yhteisten palvelujen hoidettavaksi. Vahva suositus on, että varojen hoito annetaan yhteisten palvelujen tehtäväksi.

Mikäli rahavarat annetaan yhteisten palvelujen hoidettavaksi, varoja hoidetaan ja sijoitetaan yhteisen kirkkoneuvoston hyväksymän sijoitussuunnitelman mukaisesti. Päätökset sijoituksista tekee yhteinen kirkkoneuvosto tai hallintojohtaja yhteisen kirkkoneuvoston määräämissä rajoissa. Sijoitusneuvottelukunta vahvistaa vuosittain sovellettavan taktisen allokation. Korko- ja osakesijoituksien osalta varainhoitajana toimii kulloinkin kilpailutuksen voittanut varainhoitajataho. Vaihtoehtoisia sijoituksia voidaan toteuttaa sijoitustoiminnan ohjeiden mukaisesti myös muiden varainhoitajien kanssa, erillisten päätösten mukaisesti.

Lisäksi testamenttivaroja voi olla muissa likvideissä sijoituksissa, kuten osakkeissa. Nämä ovat kuolinpesien omaisuuden mukana tulleita osakkeita, joita ei ole myyty.

4.2 TESTAMENTTIRAHASTON/LAHJOITUSRAHASTON OSAKEHUONEISTO JA KIINTEISTÖ

Jos testamenttiomaisuuteen/lahjoitusomaisuuteen kuuluu kiinteistö tai tietyn huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet, seurakuntaneuvoston tulee ottaa kantaa siihen, pidetäänkö ko. omaisuus vai onko tarkoituksenmukaisempaa myydä omaisuus, jolloin myynnistä saadut varat siirretään testamenttirahastoon. Mikäli testamenttiin tai lahjakirjaan sisältyy asiasta määräys, on noudatettava tätä määrystä.

Huoneistoihin ja kiinteistöihin liittyvien tehtävien jaosta voidaan sopia seurakunnan ja kiinteistöosaston kesken. Kiinteistöosasto hoitaa tyypillisesti seuraavat asiat:

- Hoitaa huoneistojen ja kiinteistöjen myynnin ja siihen liittyvät toimet käyttäen kilpailutettuja kiinteistövälitysyhtiöitä
- Hankkii vuokralaisen, määrittelee vuokran alueella vallitsevan markkinavuokratason mukaisesti ja tekee vuokrasopimuksen
- Hoitaa huoneiston ja rakennusten korjaukset
- Yhtiövastikkeet ja korjaus- yms. kustannukset maksetaan testamenttirahaston/ lahjoitusrahaston varoista/tuotosta.

4.3 TESTAMENTTIIN LIITTYVÄ HAUDANHOITOVELVOITE

Jos testamentintekijä on määrännyt testamentissaan seurakunnalle haudanhoitovelvoitteen, on testamenttirahaston varoista varattava ”päältä” riittävä määrä varoja tulevia haudanhoitomaksuja varten, joko testamentissa määräytyksi tai hautaoikeuden voimassaoloajaksi. Jos testamentissa on määrätty, että seurakunnan tulee huolehtia haudan ”pysyvästä” hoidosta, tulkitaan, että hautaa hoidetaan haudan hallintaoikeuden ajan (25 vuotta), ellei testamentissa toisin määrätä.

Haudanhoitovelvoite hoidetaan pääsääntöisesti siten, että haudanhoito ostetaan Helsingin seurakuntayhtymän hautainhoitorahastolta. Haudanhoitosopimus osoitetaan sille

seurakunnalle, joka on testamentin saaja. Hautapalvelut lähettää automaattisesti uuden haudanhoitosopimustarjouksen hautatiedostoon merkittyyn osoitteeseen (pääsääntöisesti seurakunnalle) sen jälkeen kun aikaisempi hoitosopimus päättyy. Seurakunnan tulee huolehtia haudanhoitosopimuksen jatkamisesta maksamalla hoitolasku. Mikäli haudanhoitovelvoitteen sisältöön tai laajuuteen liittyy epäselvyyttä, seurakunta voi ottaa yhteyttä seurakuntayhtymän johtavaan juristiin tai muuhun seurakuntayhtymän juristiin.

Jos hauta, johon liittyy haudanhoitovelvoite, sijaitsee muualla kuin Helsingin seurakuntayhtymän hautausmaalla, seurakunnan tulee tehdä sopimus haudan hoidosta haudan sijaintiseurakunnan kanssa ja huolehtia myös tarvittaessa hoitosopimuksen jatkamisesta.

Haudanhoitovelvoitteen toteuttamiseen tulee suhtautua samalla vakavuudella kuin muidenkin testamenttimääräysten toteuttamiseen.

4.4 TESTAMENTIN TAI LAHJAKIRJAN EHTOJEN (OMAISUUDEN KÄYTTÖTARKOITUKSEN) MUUTTAMINEN

Seurakunnan lahjana tai testamentilla saaman omaisuuden hoitamisessa ja käyttämisessä on noudatettava, mitä lahjakirjassa tai testamentissa on määrätty. Mikäli ajan kulumisen tai olosuhteiden muuttuminen on tehnyt ehtojen noudattamisen mahdottomaksi tai hyödyttömäksi, voidaan lahjakirjan tai testamentin ehtoista poiketa. Uusi käyttötarkoitus ei saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä käyttötarkoituksesta. Perustellun päätöksen käyttötarkoituksen muuttamisesta tekee seurakunnan osalta seurakuntaneuvosto ja seurakuntayhtymän osalta yhteinen kirkkoneuvosto. Lahjoitusta ja testamenttia koskevien yksityisoikeudellisten säännösten perusteella lahjan antajan ja testamentin tekijän tahto tulee aina ottaa huomioon omaisuuden käyttämisessä, myös kirkon (seurakunta, seurakuntayhtymä) ollessa saajana.

Seurakunnan hyväksi tehty testamentti tai lahjoitus on nimenomaisesti tehty kyseiselle seurakunnalle. Testamentilla tai lahjoituksena saatuja varoja ei voida siirtää seurakunnan ulkopuolelle, esim. säätiölle tai tukiyhdistykselle, vaikka ne olisivat toiminnallisesti tai hallinnollisesti yhteydessä seurakuntaan. Tällöinhän kyseessä olisi seurakunnasta erillinen oikeushenkilö, eikä varojen siirtäminen seurakunnan ulkopuolelle ole sallittua edes seurakuntaneuvoston päätöksellä. Päätösvalta ja vastuu testamentilla/lahjoituksena saaduista varoista ja niiden käytöstä tulee pysyä seurakunnassa.

Mikäli testamentissa/lahjakirjassa varojen käyttötarkoitus on jätetty avoimeksi (varat annetaan seurakunnalle ilman mitään ehtoja tai varat annetaan esim. "seurakunnan toimintaan"), seurakunnan tulee rahastoa perustaessaan päättää varojen käyttötarkoituksesta. Tässäkin tapauksessa tulee perustaa rahasto ja määritellä sille säännöt ja käyttösuunnitelma, joita tulee noudattaa.

Kun testamentti- tai lahjoitusvarat on vastaanotettu, varoja tulee myös aktiivisesti käyttää. Testamentintekijän/lahjoittajan tahdoksi ei tulisi olettaa, että vuosittain käytetään vain varojen tuotto, elleivät testamentin tai lahjakirjan ehdot nimenomaisesti näin määrää. Ellei tällaista määräystä ole, lähtökohtana on, että testamentin/lahjoituksen tekijän tahto täytetään vaikuttavalla ja näkyvällä toiminnalla, johon käytetään rahaston sääntöjen ja toimintasuunnitelman mukaisesti myös pääomaa. Rahastojen varat voidaan ja yleensä tuleekin käyttää loppuun. Rahastojen käyttösuunnitelmien toteutumisesta tulee raportoida seurakuntaneuvostolle/yhteiselle kirkkoneuvostolle vuosittain.

5. EETTISET OHJEET

Yhteinen kirkkoneuvosto on hyväksynyt Helsingin seurakuntayhtymässä (seurakunnat ja yhteiset yksiköt) noudatettavat eettiset ohjeet. Ohjeen tarkoituksena on varmistaa, että Helsingin seurakuntayhtymässä (seurakunnat ja yhteiset yksiköt) noudatetaan kristillisten periaatteiden lisäksi yhteisiä eettisiä vähimmäisperiaatteita. Ohjeen taustalla ovat

seurakuntayhtymän strategiassa mainitut arvot. Ohje koskee jokaista työntekijää työtehtävästä tai työsuhteen muodosta riippumatta sekä luottamushenkilöitä, ja kaikilta edellytetään sen noudattamista. Kaikessa toiminnassa on noudatettava lakeja, määräyksiä, sisäisiä ohjeita ja hyvän hallinnon periaatteita. Ohjeissa korostetaan toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Ohjeita on tinkimättä noudatettava myös testamentteihin ja lahjoituksiin liittyvässä toiminnassa.

Testamentti- ja lahjoitusprosessit on ehdottomasti pidettävä erillään seurakuntien ja seurakuntayhtymän hankinta-, sopimus- ja rekrytointiprosesseista. Testamenttien tai lahjoitusten ei pidä koskaan antaa vaikuttaa seurakunnan/seurakuntayhtymän päätöksentekoon tai toimintaan muutoin kuin itse lahjakirjaan/testamenttiin avoimesti kirjatulla ehdoilla. Testamentin tai lahjoituksen tekijä ei saa vastineeksi etuja tai taloudellista hyötyä seurakunnilta tai seurakuntayhtymältä.

Lahjoitukset ja testamentit ovat tärkeä osa seurakuntien varainhankintaa. Taloudellisen tilanteen kiristyessä tällä tulee olemaan entistä suurempi merkitys yksittäisille seurakunnille. Testamentintekijät ja lahjoittajat luottavat siihen, että varat vastaanottava seurakunta/seurakuntayhtymä täyttää testamentin/lahjoituksen ehdot ja käyttää varat kokonaisuudessaan siihen hyvään tarkoitukseen, mihin ne on osoitettu. Seurakuntien ja seurakuntayhtymän on avoimella, läpinäkyvällä, oikeudenmukaisella ja vastuullisella toiminnallaan osoitettava toimivansa tämän luottamuksen arvoisesti.

Eettiset ohjeet (code of conduct) yhteinen kirkkoneuvosto 14.12.2023.